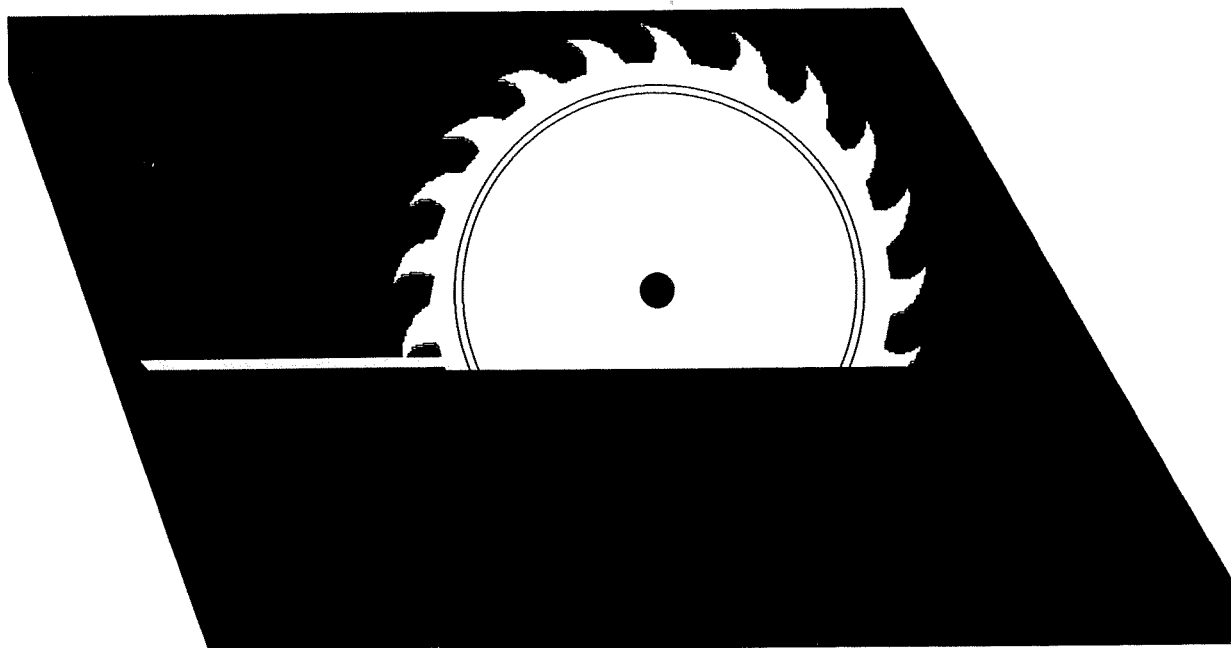


SKOGSBRUKETS HISTORIA I CANADA



EN ESSÄUPPGIFT I SKOGSHISTORIA AV MIKAEL EDMAN
KURS 91/95
HANDLEDARE
LARS ÖSTLUND

Inledning

Canada är ett stort land, närmare 20 gånger större än Sverige. Den mänskliga påverkan på den canadensiska skogen har pågått under lång tid men det var först efter den vite mannens ankomst som de stora avverkningarna tog fart. Jag tänker begränsa mig till skogsbruket som kom till vid kolonisationen av Nordamerika och hur "timber fronten" rörde sig över kontinenten. En viss koncentration till provinsen British Columbia har gjorts för att inte materialet skall bli för stort.

Den vite mannens ankomst

De första nybyggarna som kom till Canada såg inte de enorma skogarna som en resurs utan som ett problem. Den onyttiga skogen måste röjas bort för att frigöra god jordbruksmark, skog var endast bra till husbyggnad och bränsle. Redan på 1600 talet dök vattensågar upp men de sågade endast för lokalt bruk, det skulle dröja länge än innan skogen skulle få något komersiellt värde. Det första tecknet på att man börjar se ett ekonomiskt värde i skogen kommer år 1719 när Britterna erövrade de Franska kolonierna längs St Lawrence floden. De besämmer då att 20 000 acres stora "townships" skall anläggas längs med St Lawrence floden, där en del av marken skall avsättas för produktion och tillväxt av inhemskt timmer för att trygga den framtida försörjningen. Någon export att räkna med skedde inte förrän i början på 1800 talet då Napoleonkriget hindrade England från att köpa virke i Europa. England blev då mer eller mindre tvingade att se sig om efter en ny marknad. Det föll sig då naturligt att söka sig till Canada som var en Brittisk koloni och där den komersiellt eftertraktade "white pine" liknade den tall som fanns i Europa. Det fanns ett visst motstånd i början mot de nya träarterna från Nordamerika men de visade sig snart att de var väl så bra som de Europeiska träden. De första avverkningarna saknade någon som helst statlig kontroll, så bönder i behov av extra inkomster behövde bara ett par starka hästar och några huggare för att starta en avverkning. Slöseriet i skogen var enormt, det enda sortiment man tog ut var bjälkar som levererades fyrkanthuggna. Stockarna fyrkanthöggs redan i skogen och släpades ut därifrån, man räknar med att mellan 25% och en tredjedel av trädet lämnades i skogen.

De stora avverkningarnas tid

När de stora avverkningarna satte igång var ett av de första projekten Ottawadalen. Ett 80 000 kvadratmiles stort urskogsområde stod längs Ottawaflodens avvattningsområde, området ansågs oändligt stort och man trodde att det aldrig skulle ta slut. År 1835 inte fullt 30 år efter att man inlett avverkningarnas högg timmret 400 miles in i landet räknat från floden och ytterligare 25 år senare var det slut på timmer i området. Vid den här tiden när man fick färdas allt längre och längre för varje vinter till avverkningarna, blev det svårt för de halvtidsarbetande farmarna att konkurrera med de företag som etablerat sig i avverkningsbranschen. Deras konkurrensproblem berodde också mycket på att branschen blivit mer kapitalintensiv, pengar krävdes för att bygga läger till huggarna, ett matförråd som räckte hela vintern skulle byggas upp och det timmer som man högg exporterades till England sommaren efter avverkningen, först efter att timmret kommit till England kunde man få betalt. Timmermarknaden började också att förändras, Amerikanerna som tidigare avverkat i egna skogar började köpa mer virke de krävde att timmret skulle vara uppsågat i plank och bräder, vilket gjorde att man blev tvungen att bygga sågverk på plats. Vid mitten av århundradet gick allt i en rasande fart många nyrika träpatroner dök upp, köpte skog byggde ett sågverk och avverkade skogen, vissa hade till och med sina egna järnvägar. I timmerfrontens spår växte nya samhällen upp och när skogen

tagit slut försvann de lika snabbt igen. Den snabba utbyggnaden ledde snart till brist på timmerskog runt de stora sjöarna och timmerfronten stod någonstans i centrala Ontario. Sent omsides hade det gått upp för den Brittiska överheten att avverkningarna skedde på kronans mark och att folk gjorde sig stora pengar på timmerhuggningen, man införde därför år 1826 en licensavgift som man fick betala för att få avvekra på kronans mark och en skatt på det avverkade virket. Skogsindustin i östra Canada nådde sin topp vid mitten av 1870 talet sen tog timmerskogen snabbt slut. På västkusten i British Columbia hade 1850 talets guldrush ersatts av en lika våldsamt timmerrush på 1870 talet.

Nya tider i öster

Tallskogen var slut i flera av de ostliga provinserna och de sågägare som inte gett sig västerut för att söka lyckan blev tvungna att såga andra träslag man riktade in sig på vitgran och fir (ädelgran). Vid sekelskiftet ändrade skogsbruket i östra Canada strategi igen då sågverken började ersättas av massafabriker. I början gjordes massa av de delar på sågtimmerträden som inte gick att såga, men sen upptäcktes vilka långa och fina fibrer som svartgranen hade och helt plötsligt blev ett träd som tidigare ratats det mest värdefulla trädet i öster. I och med massafabrikenas intåg blev man från industrihåll tvungna att planera sin veksamhet bättre, tidigare var det bara att montera ner ett sågverk och flytta när skogen tagit slut, men de stora och dyra massafabriken gick inte att flytta längs med "timberfronten". För att trygga försörjningen lät man anställa skogligt utbildad personal och ett samarbete med staten inleddes. Vid sekelskiftet höjdes för första gången röster mot den omfattande skogsskövlingen, det talades om fredning och ransonering av skogstillgångarna. De fick gehör från ett oväntat håll, när sågverksbaroner och skogsarbetare stödde tanken på ransonering. Det visade sig senare att man från skogligt håll trodde sig kunna stänga ute farmare och andra lyckosökare från de statliga skogarna genom regleringar av avverkningarna och därmed trygga sin egen försörjning. Men trots att ett intresse för regleringar fanns så gjordes inget. Under samma tid skedde en dramatisk ökning av avverkningarna i British Columbia, från 43,9 milj. board feet 1889 till 566 milj. board feet 1907. Det mesta av de tidiga avverkningarna i B C skedde i de kustnära regnskogarna. I början såldes timmret till de nya bosättningar som växt upp på prärien, men när panamakanalen blev klar 1914 så tog exporten till Europa fart. Genom skogsindustrins kraftiga expansion vid slutet av 1800 talet såg provinsregeringen en möjlighet att öka sina inkomster från skogen, och år 1905 övergav man det gamla leasing systemet som löpte i 5-års perioder och införde licenser som gällde i 21 år. Nytt var även att man kunde handla med licenserna. Begränsningarna för hur många licenser en person fick äga avskaffades i samma veva. Trots att det nya systemet var mycket fördelaktigare än det gamla så var man från sågverkens sida inte nöjda med det nya systemet. Missnöjet gällde främst begränsningen till 21 år för licenserna och garantier krävdes för att en licens skulle gå att förnya efter en 21-års period. Man gick så långt med sina påtryckningar att man hotade med att hugga ner all skog inom en 21-års period och sen lämna B C Det fick till följd att en kommission tillsattes för att utreda problemet. Två år senare var kommissionen klar med sin rapport och Forest act 1912 kom till, det blev då tillåtet att förnya leasingkontrakt men i praktiken hade det gjorts under hela utredningstiden.

En förnybar resurs

Ibland skogsmän, politiker och fabriksägare rådde en stor enighet om att all skogsmark som kalhöggs skulle förnyas med ny skog genom självföryngring. Skogsmännen trodde alla att det var den bästa metoden att få tillbaka skogen, men mycket av tron berodde nog på att det var den billigaste metoden att återbeskoga. Fabriksägarna hade under årens lopp lagt under sig fler och fler leasingkontrakt, marknaden dominerades stort av ett 10-tal bolag som lagt beslag på mer skog än de kunde avverka, därför fanns inte heller där något intresse för att plantera, och från statligt håll ansåg man att plantering sysslade bara Europeér med, de som hade begränsade skogstillgångar. De sista åren innan depressionen på 30-talet hade man från statlig sida börjat anställa folk till att skydda skogen mot brand och sjukdomar, det gjordes även ett försök att uppskatta hur stora skogstillgångarna var. En nedre gräns på vilka dimensioner som fick avverkas infördes för att trygga återväxten till sågverken. Dimensionsgränsen var en mycket tveksam föryngringsmetod om man över huvudtaget kan kalla det för en föryngringsmetod. 1938 gjorde B C Forest service en återväxtinventering på Vancouver island, man inventerade områden som avverkats mellan 1921 och 1938, resultatet var nedslående endast 5,4% av hyggena hade en så pass bra föryngring att det en dag skulle gå att avverka där igen. Man drog den inte allt för långsökta slutsatsen att naturlig föryngring ej fungerar tillfredsställande i de fuktiga kustskogarna. Några skogsmän såg att det enda sättet att avhjälpa detta problem var att börja med de dyra men ack så nödvändiga planteringarna.

När depressionen satte in fick de överexploaterade skogarna en andhämtning, för även den Candensiska skogsindustrin drabbades hårt av depressionen, där produktionen halverades och konkurserna var många. Inför kigsutbrottet 1939 hade pappers och massaindustrin återhämtat sig efter depressionen och hunnit öka produktionen med 12,5%. Under andra världskriget steg efterfrågan på timmer med 40% och på 50-talet fortsatte efterfrågan att stiga när hus skulle byggas åt de tusentals hemvändande krigsveteranerna. Vid mitten av 50-talet låg "timberfronten" i centrala B C där timmerproduktionen steg med 440% mellan 1945 och 1954. B C stod för 3/5 av den Canadensiska produktionen av sågat virke under den här perioden.

Man har nu också på allvar börjat bekymra sig för återväxten, som inte på långa vägar håller samma takt som avverkningarna. En rad rapporter läggs fram vid slutet av 40-talet, men de ignoreras av industrin som försvarar sig med att kostnadsläget inte tillåter ugifter som återplantering. 1945 delas skogen in i privata och allmänna skötselområden, man ändrar lagen för att upprätta två skilda typer av innehav. De två typerna av innehav var Tree Farm Licences för de privata skogsbolagen och Public Sustained Yield Units på de av staten skötte markerna. Tanken var att genom att skilja på skogsmarken mellan privata och allmänna skötselområden nå en högre grad av ansvars-kännande för att få igång återväxtåtgärder. Först nu ansågs allmänt att skogen var en förnybar resurs och skulle behandlas därefter, bolagen fick inte längre avverka skog om inte återväxten tryggades. I praktiken fortsatte timmerexploateringen som förut, när avdelningen för "Forest Service" var tilldelad aldeles för små resurser för att klara av att kontrollera om reglerna följdes.

Det moderna skogsbruket i B.C

Det skulle visa sig att det nya systemet med Tree Farm Licences förändrade konkurrensvillkoren för de olika bolagen där vissa blev gynnade på bekostnad av andra. Förändringarna blev så stora att några få bolag blev helt dominanta. Orsaken till det hela var att staten avgjorde vilket område ett bolag fick leasa, tidigare var det mera styrt av marknadskrafterna. En annan orsak var att några bolag var i besittning av tidigare garanterad mark, och kunde nu addera ännu mer mark till sitt innehav. En oseriös konkurrens fördel uppdagades 1958 när det visade sig att Ministern för Land and Forest Service hade tagit emot mutor i samband med fördelningen av licenser (han dömdes senare till drygt 5 års fängelse). Som ett exempel kan nämnas att år 1940 innan den nya reformen genomfördes hade 58 olika företag 52% av timmerlicenserna och 1954 var det nere i 4 bolag som kontrollerade mer än hälften av licenserna i B C. Försök gjordes till att minska koncentrationen inom sågverksbranchen men de misslyckades. På 1970-talet visade olika statliga rapporter om skogstillståndet vitt skilda resultat. Några rapporter talade om begynnande skogsbrist medan andra tillät ökad avverkning. Faktum var att man fortfarande på 70-talet inte visste hur mycket man kunde avverka för att bedriva ett uthålligt skogsbruk. Vid början av 1980-talet kom dock planteringarna igång på allvar, i B C sattes årligen 75 miljoner plantor mot för ett par decennier sedan då siffran var 3 miljoner plantor per år. De trädsorter man satsade på var främst Douglasgran och Contortatall som under åren av exploativt skogsbruk kraftigt missgynnats, andra mindre värdefulla trädslag som lämnats i de tidiga huggningarna hade kommit att dominera självföryngringarna stort. Föryngringarna i British Columbia domineras nu helt av markberedning och plantering med odlade plantor, medan man i östra Canada fortfarande har en stor andel självföryngringar. Kontrollen fungerar tillfredsställande med statliga "checkers" som inspekterar planteringarna och ger order om hjälpplantering om resultatet är dåligt. Ett av de problem som återstår idag är att slöseriet vid avverkningarna fortfarande är väldigt stort, orsaken är att huggarna måste producera en viss mängd virke varje dag som går till industrin samma dag. Eftersom ingen drabbas personligen så lämnas alla klena och tidsödande träd kvar på hyggen.

Mekaniseringen inom skogsbruket

På 50-talet började man att mekanisera avverkningarna. Vägar byggdes för uttransport av virke, motorsågen underlättade huggningsarbetet och traktorer ersatte hästen vid uttransporten från skogen. Under de första årtiondena av mekaniseringstiden kapades träden i olika långa stockar men från år 1976 så började man med helstamsmetoden. Vid början av 70-talet hade flottningen helt upphört och alla transporter gick nu på väg eller järnväg. En följd av mekaniseringen var att antalet sysselsatta inom skogsbruket minskade med 25% på 20 år medan virkesuttaget steg med 30% under samma period.

Litteraturlista

Johnson Ralph S 1986 Forest of Nova Scotia Department of Lands and Forest

Marchak Patricia 1983 Green Gold University of British Columbia Press Vancouver

Swift Jamie 1983 Cut and Run Between the Lines